

הרצאה באחת מסוכות ההצלה בחופי ראשון לציין

סקר עמדות ודפוסי התנהגות בנושא

שימוש בכלים חד פעמיים בסביבה החופית והימית

אוקטובר 2020

העוסקים בהכנסת זכויות וכלים חד-פעמיים לחופים.

בנוסף קיים צורך במיפוי החסמים, הקשיים והמגבלות של אכיפת החוקים בחוף כדי להבין מדוע האכיפה ככלי הרתעה אינה מנוצלת כראוי. הן הציבור והן עובדי החוף העלו את נושא האכיפה כמרכזי וחשוב. עובדי החוף והרשויות הצביעו על קשיים רבים ביישום האכיפה. הוצע לעשות שימוש בלמידת עמיתים בנושא אכיפה ולהציע כחלופה למתן קנס כספי חובה של השתלמות לעובדים על החוק (בדומה לרענון נהיגה).

נושא ההסברה הוא מרכזי וקריטי בהצלחת הפסקת השימוש בחד-פעמי בחופים, ומהסקר עלה שיש מקום להבטיח שימוש מיטבי ומרבי בתשתיות ההסברה הקיימות בחופי הרחצה ובפלטפורמות של הרשויות המקומיות כגון: מסכים אלקטרוניים, לוחות מודעות, כרוז אוטומטי עם המסר שיעבוד באופן קבוע, אתר אינטרנט ומדיה חברתית. בנוסף, יש מקום לאגם את כלל התכנים הקיימים בידי הרשויות ובידי גורמים שותפים, וליזום הכשרות מקצועיות של עובדי הרשויות.

יש למקד את קמפיין ההסברה ולהתאים אותו לקהלים השונים על ידי זיהוי ערוצי תקשורת והסברה, מובילי דעת קהל ומשפיענים מקרב האוכלוסייה החרדית והדתית, שאינם חשופים לערוצי התקשורת ולרשתות החברתיות החילוניות. במגזר החרדי השימוש בכלים חד-פעמיים רב במיוחד וקיימת בעיית אכיפה בחופים הנפרדים. הבעיה היא שההשפעה של עובדי החוף בנושא הפסולת במגזר החרדי היא מזערית, שכן עיקר ההשפעה נמצאת בידי הרבנים. בנוסף, האוכלוסייה המבוגרת עושה שימוש מועט יותר בכלים חד-פעמיים, ולכן יש להתמקד באוכלוסייה הצעירה (יחסית).

ההסברה צריכה להתבצע בכלל אמצעי המדיה (טלוויזיה, רדיו, מדיה חברתית) ולאורך כל השנה – לא רק בעונת הרחצה ו/או במהלך הקמפיין של המשרד להגנת הסביבה בשיתוף אקוואשן. כמו כן, יש להטמיע את התכנים הרלוונטיים בתוכניות הלימוד של גני הילדים ובתי הספר היסודיים בכל הארץ, ולא רק בקרב רשויות החוף.

יש מקום גם להצבת תשתיות ואספקת עזרים תומכים כגון עמדות שטיפת כלים והספקת בקבוקים רב-פעמיים לעובדי החוף.

במהלך קיץ 2020 ביצעה עמותת אקוואשן סקר שמטרתו סקירת העמדות ודפוסי החשיבה של הציבור הרחב ושל עובדי החוף בישראל בנוגע לשימוש בכלים חד-פעמיים ולאפשרות של מעבר לשימוש בכלים רב-פעמיים. הסקר כלל הפצת שאלונים ל-1053 משתתפים במדגם מייצג מהאוכלוסייה הבוגרת בישראל, וכן תשאול (פנים אל פנים) של 250 עובדים ב-51 חופים ובשתי מרינות שיש להן תו "דגל כחול" ברחבי הארץ. מטרות הסקר כללו:

- הערכת עמדות הציבור כלפי שימוש בכלי פלסטיק חד-פעמיים בחופים.
- בחינה וזיהוי של דפוסי החשיבה וההתנהגות הרווחים כיום בקרב קהלי היעד הנבחרים.
- גיבוש המלצות כיצד אפשר להשפיע על קהלי היעד באופן שמפחית ואף מפסיק את השימוש במוצרי הפלסטיק החד-פעמי בחוף וכן הפסקה מוחלטת של השלכתם כפסולת בחוף.
- דיוק של קמפיין ההסברה כדי להתאים את המסרים ואת אמצעי ההמסרה וההסברה לקהלי יעד שונים.

תוצאות הסקר מעידות על כך שבציבור קיימת מודעות גבוהה לנזק הנגרם בשל השימוש בפלסטיק בחופים. כמו כן נראה שישנה כוונת פעולה גבוהה של פינוי עצמי של כלי הפלסטיק והבנה שהם אינם מתכלים מעצמם או מפונים על ידי גורם אחר. עובדי החוף מבינים אף הם את הצורך להפסיק את השימוש בכלים חד-פעמיים, אך לא תמיד יודעים מה לעשות. על פי הסקר, קיימת נכונות גבוהה גם בציבור וגם בקרב העובדים והעוסקים על החוף לעשות שינוי ולעבור לשימוש בכלים רב-פעמיים, אך לשם כך יידרשו צעדים נוספים כמו חוקי עזר עירוניים רלוונטיים, הגברת האכיפה וכן פתרונות מעשיים. רוב המשתתפים הצהירו על נכונות גבוהה לעשות שימוש בכלי פלסטיק רב-פעמיים (83%) ואחוז גבוה (66%) הצהיר גם על נכונות לשימוש בעמדות שטיפה. בנוסף הייתה תמיכה גבוהה יחסית בהגברת קנסות ואכיפה, ובשימוש בכלים חד-פעמיים מתכלים.

נקודות חשובות שעלו בסקר הן הצורך בשיפור הגברת האחידות והתיאום בין הרשויות ועובדי החוף, ומינוי אחראי איכות סביבה מטעם עובדי החוף שיהיה בקשר עם אחראי איכות סביבה ברשות המקומית. כמו כן עלה הצורך ביצירת אחידות ותיאום בין הרשויות בנוגע לחוקי העזר העירוניים

תוכן עניינים

4 מבוא

6 שיטות

7 תוצאות

17 דיון ומסקנות

19 מקורות

הסקר ליווה את פעולות ההסברה וההדרכה שבוצעו על ידי הצוות המקצועי של עמותת אקוואשן במסגרת תוכנית הדגל הכחול הבינלאומית עליה אחראית העמותה. כדי לסקור את העמדות ואת דפוסי החשיבה של הציבור הרחב בנוגע לשימוש בכלים חד-פעמיים בחוף ובנוגע לאפשרות למעבר לשימוש בכלים רב-פעמיים, התבצע סקר כמותי מדגמי באמצעות חברת הסקרים P-Value. הסקר כלל ייצוג של כלל פלחי האוכלוסייה הבוגרת בישראל (מעל גיל 18) והתפלגות פרופורציונלית לגברים ונשים בפרמטרים כגון מצב משפחתי, מספר ילדים ורמה סוציו-אקונומית. המדגם כלל 506 נבדקים שביקרו בחופי ישראל ב-12 החודשים האחרונים. בנוסף לנבדקים אלו (אשר קיבלו תשלום עבור מילוי השאלון), הפיצה עמותת אקוואשן באמצעי המדיה החברתית את השאלון ל-543 נבדקים בהתנדבות.

בנוסף לסקר זה של הציבור הרחב, העמותה ביצעה גם סקר איכותני של עמדות ושל דפוסי חשיבה בנוגע לשימוש בכלים חד-פעמיים בקרב עובדי החופים והמרינות, שמחזיקות את תו "דגל כחול". בהתאם לדרישות תוכנית "הדגל הכחול", שאותה מפעילה העמותה בישראל, מתבקשות הרשויות להבטיח כי עובדי החוף והמרינה אינם משתמשים בכלי אוכל חד-פעמיים כדי שישמשו דוגמה אישית ו"שגרירים" של המסר עבור המבקרים, המתרחצים והעסקים בקרבת החופים והים. סקר זה כלל יותר מ-250 עובדים ב-51 חופים ובשתי מרינות שלהם תו "דגל כחול" ברחבי הארץ.

בחופים ובשטחים פתוחים רבים בישראל קיימת בעיה של השלכת פסולת בכמות גדולה. בעיית הפסולת במרחב הציבורי היא מורכבת לניהול ונגרמת כתוצאה ממגוון רחב של סיבות וגורמים¹. מחקר שבחן את הרכב הפסולת בחופים העלה כי מרכיב מרכזי בפסולת הוא מוצרי פלסטיק חד-פעמיים של מבקרים ושל רוחצים אשר השתמשו בהם בחוף עצמו ובעסקים בקרבתו ולא דאגו לפנותו למתקני אצירה². בעיית פסולת הפלסטיק חמורה במיוחד כיוון שהפלסטיק נסחף מהחוף אל הים, ושם איסוף הפסולת מורכב יותר ולעיתים בלתי אפשרי. פסולת הפלסטיק מתפרקת לחלקיקי פלסטיק קטנים הנקראים 'מיקרו-פלסטיק' ואלה נחשבים למפגע סביבתי חמור בסביבה הימית שכן ישנה סכנת חדירה שלהם למארג המזון הימי ולשלל הדייג³. למרבה הדאגה, התגלתה בחוף הישראלי כמות גדולה במיוחד של חלקיקי מיקרו-פלסטיק בהשוואה לאזורים אחרים בעולם⁴. בנוסף, בישראל, בניגוד למגמות בעולם, ישנה עלייה משמעותית בשימוש בכלים חד-פעמיים⁵.

בארבע השנים האחרונות, פועלים בעמותת אקוואשן להעלאת המודעות הציבורית ללקיחת אחריות אישית להפסקת השימוש במוצרים חד-פעמיים בים במסגרת קמפיין ההסברה הארצי של המשרד להגנת הסביבה "חד-פעמי לא בים שלי". מניעת השימוש במוצרים אלה, עולה בקנה אחד עם המגמה העולמית ועם החלטת האיחוד האירופאי לאסור את השימוש במוצרים חד-פעמיים (בדגש על כלי אוכל)¹.

מטרות הסקר

1. הערכת עמדות הציבור כלפי שימוש בכלי פלסטיק חד-פעמיים בחופים.
2. בחינה וזיהוי של דפוסי החשיבה וההתנהגות הרווחים כיום בקרב קהלי היעד הנבחרים.
3. גיבוש המלצות כיצד ניתן להשפיע על קהלי היעד באופן שמפחית ואף מפסיק את השימוש במוצרי פלסטיק חד-פעמי בחוף והפסקת השלכתם באופן מוחלט כפסולת בחוף.
4. דיוק של תוצאות הסקר, האמירות, המסרים, אמצעי ההמסרה וההסברה, כדי להתאימן לכל קהל יעד בנפרד.

שאלות המחקר

1. מה יגרום לאנשים להימנע מלהביא מוצרי פלסטיק חד-פעמי לחופים. הדגש הוא על מוצרים הנוגעים לאוכל ושתייה: כוסות, בקבוקי שתייה, צלחות, סכו"ם, קשים ושקיות ניילון.
2. מה יגרום לאנשים להימנע מלהשאיר מוצרים אלה כפסולת בחופים.

עקב דמיון במאפייני שני המדגמים, והגדלת העוצמה הסטטיסטית של הסקר באמצעות שימוש במדגם גדול יותר, שאלות המחקר נבדקו על שני המדגמים יחד.

במהלך הניתוח הסטטיסטי של הסקר נעשה שימוש בשיטות הסטטיסטיות הבאות:

א. נעשה שימוש במדדי סטטיסטיקה תיאורית לתיאור המענה לשאלות.

ב. נבדקו הקשרים בין מאפיינים דמוגרפיים ותדירות ביקור בחופים לבין השימוש בכלים חד-פעמיים. קשרים אלו נבחנו באמצעות מבחני חי בריבוע, מבחני T לשני מדגמים בלתי תלויים ומבחני ניתוח שונות. רמת המובהקות לניתוחים היא 5%.

סקר עובדים איכותני בחופי "הדגל הכחול"

במהלך חודש אוגוסט נערכו מפגשי הסברה ב-51 חופים ובשתי מרינות בנוכחות מצילים, פקחים, עובדי תחזוקה, מרפאה, אדמיניסטרציה והנהלה. משתתפים אלו, בנוסף להסברה היסודית והמקיפה שקיבלו בנושא הסביבה הימית וההשפעה של זיהום הפלסטיק החד-פעמי על סביבה זו, תושאלו גם לגבי דפוסי החשיבה וההתנהגות של הציבור הרחב שאותו הם משרתים וגם לגבי הדפוסים שלהם עצמם. במהלך ההרצאה המשתתפים לקחו חלק פעיל, העלו סיפורים אישיים ושאלו שאלות רבות. בתום ההרצאה המדריך מטעם אקוואשן, סיכם נקודות אשר יש צורך להתייחס אליהן באופן מיוחד. ההרצאות הועברו כשיחה "בגובה העיניים" ולעובדי החוף ניתנה הזדמנות חד-פעמית לבטא את הקשיים ואת הצרכים שעד כה לא מצאו ערוץ שבו ישתפו את שעל ליבם.

תכנון הסקר, ביצוע הסקר המקוון וניתוח הנתונים נעשה בסיוע חברת P-Value המתמחה בייעוץ סטטיסטי וביצוע סקרים. בניית הסקרים, וכן התכנון המתודולוגי של תהליכי הסקר נעשתה על פי אמות המידה המקובלות במדעי החברה⁷.

הסקר כלל שלושה מרכיבים

1. סקר מקוון בקרב מדגם של האוכלוסייה הישראלית (N=506) בנושא שימוש בכלים חד-פעמיים בחופי רחצה.
2. סקר מקוון בקרב מדגם מתנדבים ועוקבים אחר פעילות העמותה (N=543) בנושא שימוש בכלים חד-פעמיים בחופי רחצה.
3. מחקר איכותני באמצעות ראיונות ותשאול ישיר של עובדי החופים בנושא שימוש בכלים חד-פעמיים בחופי רחצה.

סקר מקוון: ציבור רחב

הסקר בדק תדירות הגעה לחופים המרכזיים, אופן ותדירות, סיבות, ועמדות כלפי שימוש בחד-פעמי בחופים (ראו שאלון בנספח). הסקר כלל סך הכול 1049 משתתפים, מתוכם 506 משתתפים בתשלום ו-543 משתתפים בהתנדבות.

מאפייני המדגם של המשתתפים בתשלום:

מין: 52% נשים
טווח גילאים: 18-73 (ממוצע 42)
מצב משפחתי: 63% נשואים/בזוגיות, 27% רווקים, 8% גרושים, 2% אלמנים
ילדים: ל-61% יש ילדים (בממוצע 2.82)
מגזר: 82% יהודים, 18% ערבים
דתיות: 67% חילונים, 10% מסורתיים, 13% דתיים ו-10% חרדים

מאפייני המדגם של המשתתפים בהתנדבות:

מין: 57% נשים
טווח גילאים: 18-74 (ממוצע 44)
מצב משפחתי: 70% נשואים/בזוגיות, 23% רווקים, 6% גרושים, 1% אלמנים
ילדים: ל-66% יש ילדים (בממוצע 2.70)

1. תוצאות הסקר

2.1 תוצאות הסקר הכמותי: ציבור רחב

סוגי שימוש בחופים

- מרבית הנבדקים משתמשים בחוף הים לרחצה (68%), ורק כשליש (31%) משתמשים לפעילות ספורטיבית.
- כ-21% משתמשים בחוף הים למפגשי אכילה משותפים על החוף, ועוד 16% מבקרים במסעדות בחופים.

ביקור בחופים

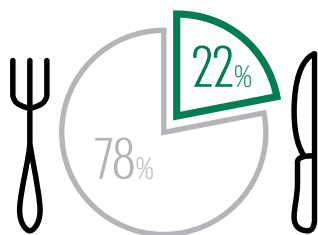
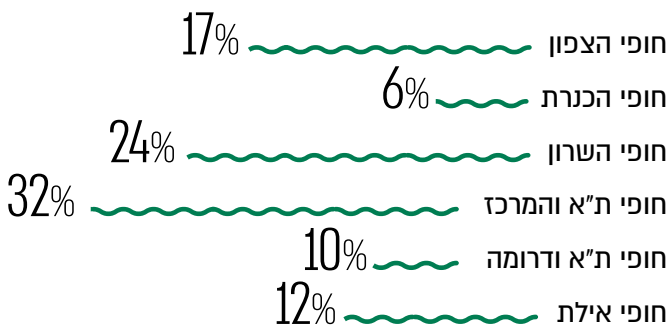
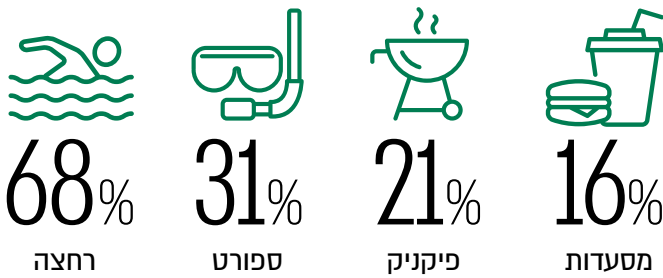
- כשליש מהנבדקים ציינו שהם מבקרים בעיקר בחופי תל-אביב והמרכז, ו-10% נוספים ציינו שהם מבילים בחופי תל-אביב בלבד.
- כרבע מכלל המדגם (24%) ציינו שהם מבילים בעיקר בחופי השרון (הרצליה-קיסריה), וכ-17% בחופי הצפון.

שימוש בחד-פעמי בחופים

- כ-22% מהנבדקים (229 נבדקים) במדגם ציינו שהם משתמשים בכלים חד-פעמיים בחופים.

שימוש בפלסטיק בחופים

- מבין אלו המשתמשים בחד-פעמי בחוף הים, השימושים הנפוצים ביותר הם בקבוקי פלסטיק, כוסות חד-פעמיות, שקיות ניילון ומארזי מזון.
- כחות מ-20% מהנבדקים משתמשים בסכום או בצלחות חד-פעמיות בחוף הים.

■ לא משתמשים בחד"פ | ■ משתמשים בחד"פ

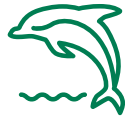

מודעות לנזקי הפלסטיק בחופים

4.7%

נזק לסביבה

4.8%

נזק לבע"ח

- רוב משתתפי הסקר מעידים על עצמם שהם מודעים לעוצמת הנזק של שימוש בפלסטיק בחופים, הן כלפי הסביבה והן כלפי בעלי החיים.
- בשני הנושאים ציוני המודעות שנמדדו היו גבוהים (4.7 ו-4.8 בסולם של 1-5).

עמדות כלפי פינוי פלסטיק בחופים

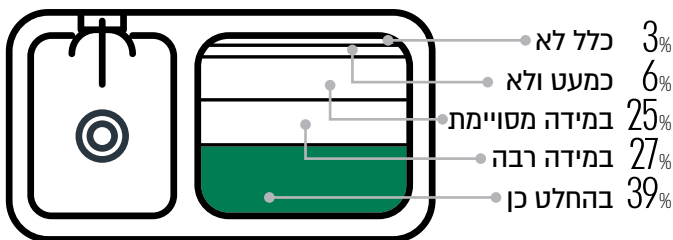
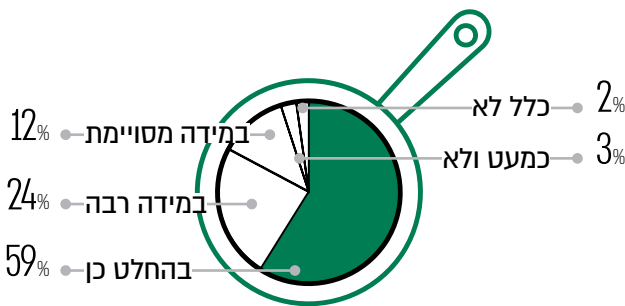
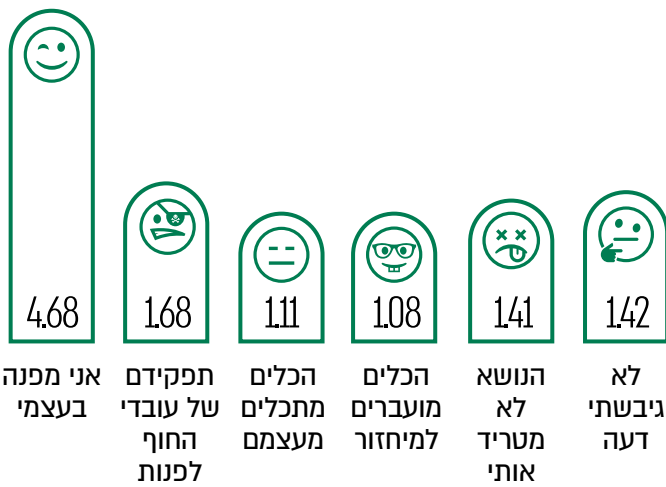
- הממצאים מראים נטייה חיובית של הנבדקים לפנות בעצמם את כלי הפלסטיק לאחר השימוש (4.68 בסולם של 1-5).
- רוב הנבדקים אינם תומכים בכך שעובדי החוף הם אלו שצריכים לפנות.
- מרבית הנבדקים אינם מסכימים לקביעה שכלי הפלסטיק מתכלים מעצמם או מועברים למחזור.
- העמדה הכללית מעידה על כך שהנושא כן מעסיק את מרבית הנבדקים, ושהם גיבשו דעה בנושא.

נכונות לשימוש בכלים רב-פעמיים

- 83% מהנבדקים הצהירו שיש להם נכונות גבוהה (בהחלט כן או במידה רבה) להשתמש בכלים רב-פעמיים בחוף.

נכונות לשימוש בעמדות שטיפה (לכלים רב-פעמיים)

- 66% מהנשאלים הצהירו שיש להם נכונות גבוהה להשתמש בעמדות שטיפה לכלים.

חלופות נוספות

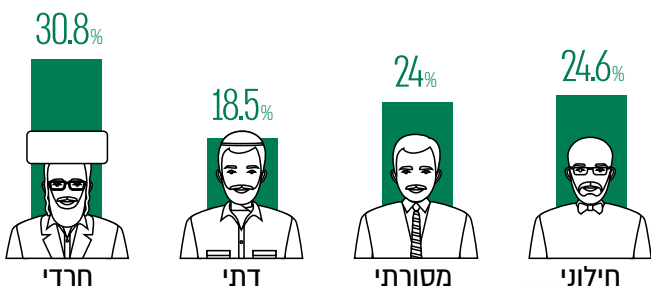
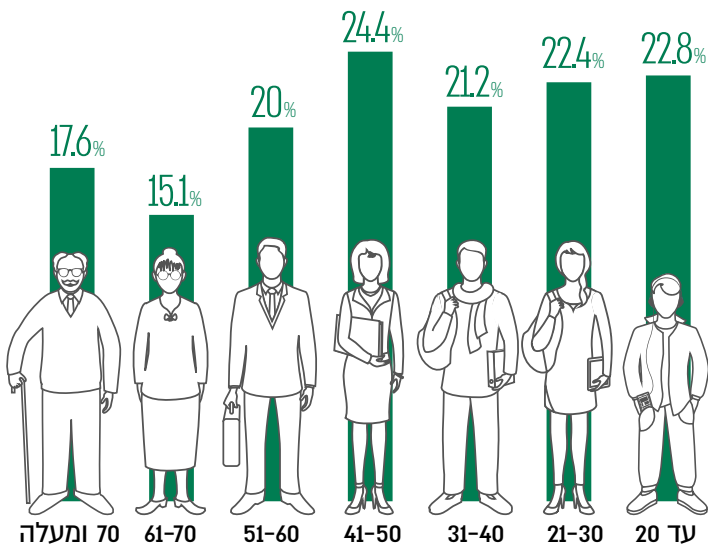
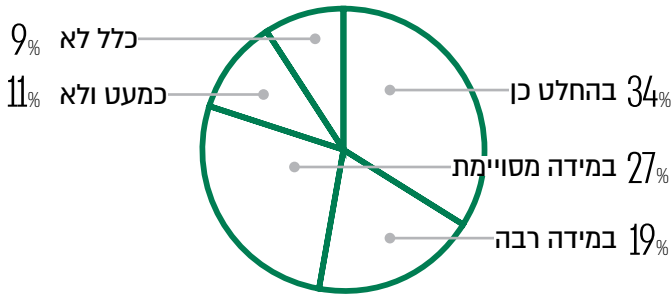
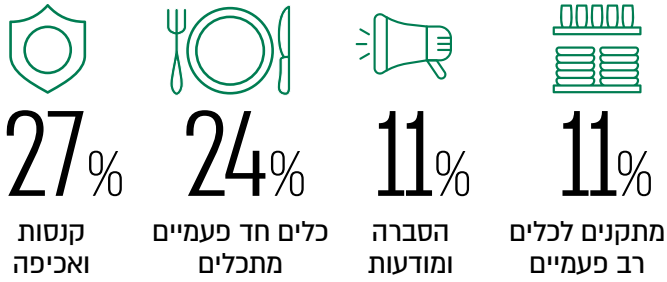
- מהנבדקים שהציעו חלופות נוספו (275 נבדקים): שתי החלופות הנפוצות ביותר הן קנסות ואכיפה (27% מהמדגם) ושימוש בכלים חד-פעמיים מחומרים מתכלים/טבעיים (24% מהמדגם).
- בנוסף, הוצעו הגברת ההסברה, מתקנים לכלים רב-פעמיים והצבת יותר פחי אשפה בחופים (כ-11% לכל חלופה).
- בשכיחות נמוכה יותר הוצעו גם מכירת ארוחות שאינן דורשות כלים חד-פעמיים, הצבת מתקני שטיפה וכן החזר כספי בגין איסוף פלסטיק בחופים.

מודעות לנושא האחריות האישית

- כ-53% מהנבדקים (בהחלט כן, במידה רבה) ציינו ששינוי ברמה האישית שלהם, יוכל להשפיע ולצמצם את הבעיה גם בהיקפים נרחבים יותר.
- אפשר לראות בכך רמה בינונית של תחושת מסוגלות עצמית להשפיע על איכות הסביבה בזכות פעולה ומעורבות אישית.

שימוש בחד-פעמי לפי פרופיל דמוגרפי

- נמצא כי מבוגרים (לאחר גיל 60) מדווחים על שימוש נמוך יותר בכלים חד-פעמיים בחופים (כ-16%).
- לא נמצאו הבדלים בין נבדקים שיש להם ילדים לבין נבדקים ללא ילדים באחוז השימוש בכלים חד-פעמיים בחוף הים.
- לא נמצא הבדל בין יהודים לערבים.
- נמצא ששיעור גדול יותר של חרדים מדווחים על שימוש גבוה יותר בכלים חד-פעמיים בחופים (30.8%) לעומת שיעור נמוך יחסית של דתיים-לאומיים (18.5%).

סיכום: סקר נמותי בקרב הציבור הרחב

- מרבית הנבדקים משתמשים בחוף הים לרחצה, וכשליש מהם לפעילויות ספורט. כמחצית מהנבדקים מבקרים בעיקר בחופי המרכז ובצפון השרון, בין חופי תל-אביב לחופי קיסריה.
- כ-22% מהנבדקים משתמשים בכלים חד-פעמיים בחופים. השימושים הנפוצים ביותר הם בקבוקי פלסטיק (62%), כוסות חד-פעמיות (49%), שקיות ניילון (48%) ומארזי מזון (44%).
- קיימת מודעות גבוהה של הנבדקים לנזק הנגרם בשל השימוש בפלסטיק בחופים, וכן כוונת פעולה גבוהה של פינוי עצמי של כלי הפלסטיק עקב ההבנה שהם אינם מתכלים מעצמם או מפונים על ידי גורם אחר.
- רוב המשתתפים הצהירו על נכונות גבוהה לעשות שימוש בכלי פלסטיק רב-פעמיים (83%) ואחוז גבוה (66%) הצהיר גם על נכונות לשימוש בעמדות שטיפה.
- חלופות מובילות נוספות: הגברת קנסות ואכיפה, ושימוש בכלים חד-פעמיים מתכלים.

2.2 תוצאות הסקר האיכותני

מספר רב של תובנות חשובות בנושאים שונים עלו בעקבות הסקר מטעם עובדי הרשויות. בטבלה שלהלן מרכזים הנושאים המרכזיים שעלו והבעיות וההמלצות כפי שעלו "מהשטח". את תוצאות הסקר חילקנו למספר נושאים עיקריים:

1. אכיפה
2. הסברה
3. ידע מקצועי
4. אינטראקציה עם הרשויות

סיכום הבעיות וההמלצות של עובדי החופים והמרינות של "הדגל הכחול":

1. אכיפה

<p>הרשויות הרלוונטיות</p> <p>נתניה</p>	<p>המלצות העובדים</p> <p>יש ליצור אחידות בין חוקי העזר העירוניים בערים השונות. לא ייתכן למשל ש"בנתניה אסור זכוכית, אבל בתל אביב מותר"</p>	 <p>חוקי עזר עירוניים</p>
<p>כל הרשויות המליצו</p>	<p>המלצה על אימוץ חוק העזר למניעת השימוש בכלים חד פעמיים (יאושר בקרוב בכנסת)</p>	
<p>הרשויות הרלוונטיות</p> <p>חיפה, נתניה, אשדוד ואשקלון</p>	<p>המלצות העובדים</p> <p>הגברת יכולת האכיפה על ידי הגדלת כוח אדם, התמקצעות והכשרה, אמצעים ועוד. בנוסף הגברת התיאום בין גורמי האכיפה</p>	 <p>מקסום יכולת האכיפה</p>
<p>הרשויות הרלוונטיות</p> <p>הרצליה, חיפה, אשדוד וראשון לציון</p>	<p>המלצות העובדים</p> <p>לימוד הדדי של מקרי הצלחה ואי הצלחה בנוגע לאכיפת החוקים</p>	 <p>למידת עמיתים</p>
<p>הרשויות הרלוונטיות</p> <p>תל-אביב</p>	<p>המלצות העובדים</p> <p>"היכולת של עובדי החוף לאכוף על הציבור שמגיע לחופים הנפרדים נמוכה ונמצאת אצל הרבנים". "החוף המופרד מאוד מלוכלך. אין מודעות, צריך שההסברה תגיע מהרבנים ולא מהרשות המקומית"</p>	 <p>גיוס רבנים להעלאת מודעות ושיתוף פעולה</p>
<p>הרשויות הרלוונטיות</p> <p>הרצליה, נתניה</p>	<p>המלצות העובדים</p> <p>הטענה היא שבחוף הוולונטרי שקם בחוף נוף ים בהרצליה האכיפה הקיימת אינה פותרת דבר. "רק כשהאכיפה תפגע לקהל בכיס הם באמת יבינו" - סכום הדוח צריך להיות גבוה ביותר. ציון פירקה - מנהל האכיפה בחופי נתניה טוען: "חייבים להעלות את סכום הדוחות".</p>	 <p>העלאת גובה הקנסות</p>

<p>הרשויות הרלוונטיות</p> <p>נתניה</p>	<p>המלצות העובדים</p> <p>יש לרשויות את התשתיות ואמצעי ההסברה הנדרשים כגון: מסכים, את לוחות המודעות, האתר והתכנים הרלוונטים אך הם לא משתמשים בהם.</p>	 <p>שימוש מיטבי בתשתיות קיימות</p>
<p>נתניה</p>	<p>הכינו ברשות מצגת בקונספט "הידעת?! שתורגמה לארבע שפות – עברית, אנגלית, צרפתית ורוסית. המצגת היא הייתה אמורה להיות מוקרנת במסכים האלקטרוניים שמפוזרים בחופים (בכניסה לחופים ולמעליות החוף) – בפועל זה לא ממש קורה.</p>	<p>יצירת הזדמנויות למעורבות העסקים בפתרון הבעיה</p>
<p>הרשויות הרלוונטיות</p> <p>ראשון לציון, תל אביב, אשדוד ונתניה</p>	<p>המלצות העובדים</p> <p>אנשים רוצים ליידע, לעזור ולדחוף לפתרונות. יש מוכנות בקרב עסקים שממוקמים על החוף לעשות שינוי ולהיות חלק מהפתרון של בעיית הפלסטיק.</p>	 <p>העלות המודעות לשימוש בפח הכתום</p>
<p>תל אביב, נתניה</p>	<p>מספר מועדוני גלישה רוצים לעשות ערבי הסברה והעברת תכנים. הזכיין של המסעדה ושל מועדון "מנטה ריי" בתל-אביב ישמח להעביר את התכנים של אקואשן – הוא מחפש פתרונות לחד-פעמי.</p>	 <p>העלות המודעות לשימוש בפח הכתום</p>
<p>הרשויות הרלוונטיות</p> <p>הרצליה</p>	<p>המלצות העובדים</p> <p>"לא ידוע לנו ולציבור מה צריך לזרוק בפח הכתום. הוא לא מיועד גם לכלים חד-פעמיים?" הטענה היא שרוב הציבור לא יודע. צריך לעשות חושבים איך מסבירים את הנושא בצורה יעילה יותר. "איפה כן אפשר לזרוק כלים חד-פעמיים?"</p>	 <p>רעיונות וכלים עבור הרשויות</p>
<p>הרשויות הרלוונטיות</p> <p>נתניה</p>	<p>המלצות העובדים</p> <p>הוצע להכין תשדיר מוקלט שישודר מספר פעמים ביום בנושא החד פעמי. הוא יושמע בכרזה של סוכות המציל. הציגו את אלי פיניש, שגר בנתניה, גולש ומחובר לים. אפשר לקיים זאת במסגרת כלל ארצית.</p>	<p>עלה קמפיין של העירייה: "נתניה – הקיץ תלבשי ירוק" בנושא איכות הסביבה. קמפיין רציני ומסיבי. הקמפיין מתייחס לפלסטיק, לפסולת, לחופים ולניקיון במרחב הציבורי בעיר.</p>
<p>נתניה</p>	<p>עלה רעיון בשיתוף החברה הכלכלית לפיתוח תיירות בהרצליה, לתכנן משט מטעם אקואשן והמרינה בהרצליה למען העלאת המסר "חד-פעמי – לא בחוף שלי". טוענים שאפשר להוציא מעל 100 כלי שייט.</p>	<p>עלה רעיון בשיתוף החברה הכלכלית לפיתוח תיירות בהרצליה, לתכנן משט מטעם אקואשן והמרינה בהרצליה למען העלאת המסר "חד-פעמי – לא בחוף שלי". טוענים שאפשר להוציא מעל 100 כלי שייט.</p>
<p>הרצליה</p>	<p>עלה רעיון בשיתוף החברה הכלכלית לפיתוח תיירות בהרצליה, לתכנן משט מטעם אקואשן והמרינה בהרצליה למען העלאת המסר "חד-פעמי – לא בחוף שלי". טוענים שאפשר להוציא מעל 100 כלי שייט.</p>	<p>עלה רעיון בשיתוף החברה הכלכלית לפיתוח תיירות בהרצליה, לתכנן משט מטעם אקואשן והמרינה בהרצליה למען העלאת המסר "חד-פעמי – לא בחוף שלי". טוענים שאפשר להוציא מעל 100 כלי שייט.</p>

<p>הרשויות הרלוונטיות עלה בכל הרשויות</p>	<p>המלצות העובדים "המצילים מבקשים השתלמויות בנושאים שונים: הים התיכון, דייג, ביולוגיה ימית, גלישה ועוד".</p>
<p>אשדוד, אשקלון</p>	<p>פעם בשנה המצילים יורדים לאילת. הם שמחים כי התו "דגל הכחול" מעניק להם במהלך השנה השתתפות בהרצאות ובהדרכות בתשלום.</p>
<p>תל-אביב</p>	<p>כמה וכמה עובדי חוף אמרו שהם אף פעם לא ראו חיות מסוימות שסביבת החיים שלהן היא הים התיכון – האם אפשר להראות להם בצורה כלשהי? אולי בעזרת נציגי "דגל כחול" מטעם אקוואשן. השתלמויות – כן תוכננו בעירייה מספר השתלמויות, אך בעקבות הקורונה הכול בוטל. הם מאוד ישמחו שאקוואשן תגיע.</p>
<p>הרשויות הרלוונטיות ראשון לציון</p>	<p>המלצות העובדים כוסות רב-פעמיות במשרדים. המיתוג המקומי חשוב להגברת השימוש ברב-פעמי ורואים שאכן לרוב נעשה בהן שימוש.</p>
<p>תל-אביב</p>	<p>המצילים טוענים שאין להם מדים ושהם מקבלים ביגוד במסגרת חסויות מחברות גלישה וספורט שונות. הם ישמחו לקבל במסגרת החסויות בקבוקים רב-פעמיים איכותיים.</p>
<p>הרשויות הרלוונטיות המדריך הציע בהרצאות בראשון לציון, בתל-אביב ובאשדוד והייתה היענות</p>	<p>המלצות העובדים קבוצת וואטסאפ למתעניינים בנושא חד-פעמי: מינוי "שגרירים" מכל רשות אשר יהיו "נציגי סביבה". הם יהיו אנשי הקשר עם הגורמים המקצועיים.</p>
<p>תל-אביב</p>	<p>"צריך דמות מאגף החופים שהגדרת התפקיד שלה תהיה הטיפול בחד-פעמי ובפלסטיק".</p>
<p>אשדוד</p>	<p>באשדוד צוות עובדי החוף מחפשים פתרונות מעשיים. הם רוצים להשפיע בשטח.</p>
<p>אשדוד</p>	<p>בכל רשות ורשות צריך לאתר ולחבר בין הגורם המקצועי שמתעסק במחזור ובחד-פעמי לבין עובדי החוף, ולייצר שיח ושיתוף פעולה מתמשך. צריך כתובת שאפשר לפנות אליה בנושא החד-פעמי וניקוי החוף. הכוונה למנגנון של העברת מידע ויצירת שיתופי פעולה בין הגורם המוסמך בעירייה לבין עובדי החוף (אולי דרך "דגל כחול").</p>

ביקוש להכשרה וידע מדעי בתחום הים

יצירת אחדות באמצעות מיתוג

יצירת קבוצת עובדים "מנהיגי קיימות"

**יצירת משרד פתוח
עבור כלל עובדי החוף**

המלצות העובדים

להגדיר כי משרדי החוף הנם לרווחת כלל העובדים, כולל שימוש במטבחון ובמידת האפשר שזמן המנוחה של הפקחים יהיה בסביבת המשרד ותוך שימוש בכלי האוכל שמציע

הרשויות הרלוונטיות

חיפה, תל-אביב

**שיתוף ציבור
העובדים בניהול החוף**

המלצות העובדים

המצילים יכולים לחולל שינוי. הם לא רק נתני שירות, אלא גם עובדים יזמים שמעוניינים להעלות רעיונות. יש פה שינוי בתפיסה. ככל שהשיתוף של הציבור יהיה רחב ומכיל יותר ויגיע עד למטה כך הסיכוי שהשינוי יקרה גדל. המצילים הכי מחוברים – הם קוראים הכי נכון את השטח. לעובדי החוף יש מוטיבציה, בנוסף לעבודה הרגילה שלהם. הם רוצים להשפיע, וצריך לספק להם פתרונות פרקטיים (מסכים, עמדות שטיפת כלים, מכירת רב-פעמי בעסקים ועוד).

הרשויות הרלוונטיות

תל-אביב

**יישום גורף של
מדיניות רכש ירוק**

המלצות העובדים

עובדי החוף בתל-אביב מבקשים שהעירייה תפסיק לספק להם כמויות גדולות של חד-פעמי מספר פעמים בחודש. לגבי הנייר- הם טוענים שהעירייה מביאה להם המון ניירת. הם מבקשים לעבור לעבודה ממחשבת.

הרשויות הרלוונטיות

תל-אביב

**לחולל שינוי יסודי
בקרב עובדי הרשויות**

המלצות העובדים

צריך להבין שאי אפשר לפנות לציבור עד שעובדי החוף יעברו שינוי. הציבור רואה איך העירייה פועלת. הנושא עלה בפגישה עם העירייה. העובדים ציינו שהם אינם מעוניינים להפסיק את השימוש בחד-פעמי. "אני לא צריך לתת דוגמה אישית, פשוט צריך לחוקק חוק עזר עירוני ואז יהיה חוק שאוסר על השימוש".

הרשויות הרלוונטיות

נתניה

סיכום תובנות עיקריות שעלו מסקר העובדים

באופן כללי, העובדים יודעים ומבינים את הצורך בהפסקת השימוש בכלים חד-פעמיים, אך לא תמיד הם יודעים מה לעשות.

1. אכיפה:

- נושא האכיפה עלה שוב ושוב באופן גורף בכל אחת מההרצאות. עובדי החוף מאמינים שרק כאשר תהיה אכיפה משמעותית – השינוי יגיע. עם זאת, קיימים קשיים רבים בכול הרשויות ביישום האכיפה.
- בכל אחת מהרשויות עלה הצורך לעשות "בדק בית" למיפוי החסמים, הקשיים והמגבלות כדי להבין למה האכיפה אינה מתבצעת או אינה אפקטיבית.
- עלה גם הצורך לתכלל את נושא האכיפה ברמה הארצית, וכך ליצור בהירות ואחידות בנושא.
- קיים צורך גם בלמידת עמיתים ובסיעור מוחות לגבי אכיפה בכל הרשויות, לדוגמה כמה דוחות מחלקים בכל רשות, האם מספיק ואיפה הרשות ממוקמת ביחס לממוצע, לבדוק נתונים וליצור שיח בנושא. יש לציין כי במסגרת כנס "מנהלי הדגל הכחול 2020", חיליק אמסלם, מנהל אגף החופים בחיפה הביע רצון להוביל למידת עמיתים שכזו. הוא ציין כי גם צריך עזרה ותמיכה כספית בהגדלת מספר הפקחים ולבצע אכיפה בלתי מתפשרת.
- נושא נוסף שעלה הוא חוסר האחידות בחוקי עזר עירוניים בין רשות לרשות היוצר בלבול בקרב הציבור. יש המלצה מהעובדים להשתמש בחוק עזר עירוני ככלי חשוב, בנוסף לחוקים ארציים שמקודמים באמצעות המשרד להגנת הסביבה.
- בעיית אכיפה ספציפית עלתה בחופים הנפרדים למגזר הדתי, שבהם ההשפעה של עובדי החוף היא מזערית בנושא האשפה ועיקר ההשפעה נמצאת בידי הרבנים.

2. הסברה:

- נושא ההסברה עלה אף הוא כאחד הנושאים החשובים ביותר. הרשות מביעה תמיכה בנושא החד-פעמי ולעיתים יש כריזה בנושא זה בסוכות המציל. קיים רצון גם בקרב תושבים ועובדים רבים הרוצים ליידיע, לעזור ולקדם.
- גם בקרב עסקים שממוקמים על החוף יש מוכנות לעשות שינוי ולהיות חלק מהפתרון של בעיית הפלסטיק.
- עם זאת, אין שימוש מיטבי בתשתיות ההסברה הקיימות. לרשויות יש את הפלטפורמות (כגון מסכים אלקטרוניים, לוחות מודעות, אתר אינטרנט), אך הן לא מנצלות את התכנים שיש להן להציע.
- אין אחידות במסרים של העירייה, ואין סנכרון בין המחלקות.
- בנוסף, המודעות בנושא הפרדה בפח הכתום מאוד נמוכה.
- חלופות מובילות נוספות: הגברת קנסות ואכיפה, ושימוש בכלים חד-פעמיים מתכלים.

- התפיסה בקרב העובדים היא שככל שאני אדע יותר על הים זה יגביר את הרגש ואת האכפתיות שלי. הדבר נכון בנוגע לנושא הפגיעה הסביבתית והבריאותית בעקבות שימוש בכלים חד-פעמיים.
- קיים ביקוש רב לידע מקצועי בתחום מדעי הים, ביולוגיה, פלסטיק, שיט ועוד. בנוסף, עובדי החוף ועובדי מועדוני גלישה ושיט ישמחו להשתתף בהרצאות ובהשתלמויות בנושאים אלו. עלתה גם האפשרות לקיים סדורים מקצועיים במימון הרשויות.
- נקודה שעלתה שוב ושוב היא הצורך לחבר בין הגורמים המקצועיים המוסמכים בעירייה העוסקים בנושא מחזור, הפחתת שימוש בחד-פעמי והטיפול בנושא הפסולת לבין עובדי החוף. קיים צורך לייצר שיח ושיתוף פעולה מתמשך. צריך שתהיה כתובת שאפשר יהיה לפנות אליה בנושא החד-פעמי וניקוי החוף. הכוונה למנגנון של העברת מידע ויצירת שיתופי פעולה בין הגורמים הרלוונטיים לעובדי החוף. עלתה אפשרות שקשר זה יתקיים באמצעות תוכנית "דגל כחול". רעיון נוסף שעלה היה ליצור קבוצת וואטסאפ למתעניינים בנושא החד-פעמי ולאחר "שגרירים" מכל רשות אשר יהיו "נציגי סביבה". נציגים אלה יהיו בקשר עם הגורמים המקצועיים בעירייה וברמה הארצית.
- בנוסף, מיתוג מקומי חשוב ליצירת "גאוות יחידה" והגברת השימוש ברב-פעמי. העובדים העלו את האפשרות של מיתוג אישי לכל רשות, שיופיע על גבי כוסות ובקבוקים ממותגים במשרדים.

- ניכר שלעובדי החוף יש מוטיבציה מעבר לעבודה הרגילה שלהם. לראייתם, הם "הכי מחוברים והם קוראים הכי נכון את השטח". הם לא רק נותני שירות, אלא גם עובדים יוזמים והם מעוניינים להעלות רעיונות, להשפיע, ולחולל שינוי אך צריך להציע להם פתרונות מעשיים (הצגת מידע על גבי מסכים אלקטרוניים, עמדות שטיפת כלים, מכירת רב-פעמי בעסקים ועוד).
- המצילים משתמשים ברב-פעמי לעומת הפקחים שאין להם משרד (ולכן הם משתמשים בחד-פעמי). לאור זאת, קיימת חוסר אחידות בין המסר שהרשויות מעבירות לבין השימוש של העובדים בחד-פעמי. טענת העובדים היא שאי אפשר לפנות לציבור עד שעובדי החוף יעברו שינוי, כיוון שהציבור רואה איך העירייה פועלת.
- בנוסף, אם הרשות תעמיד עמדות שטיפת כלים בחוף, העובדים חוששים שהן יהפכו לעמדות משחקים לילדים. הם טוענים שזה יגרום לבלגן בחוף ויעמיס עליהם משימות נוספות. יש לציין כי במסגרת דיון שנערך ב"כנס מנהלי הדגל הכחול 2020", מנהלי אגפי החופים של אשדוד, ראשל"צ ומ.א. חוף כרמל הביעו עמדה דומה – כי עמדות השטיפה אינן פתרון רלוונטי. עמדות השטיפה יגרמו לבזבז מים, יצירת מפגע תברואתי (של פסולת) והחדרת דטרגנטים לקרקע החולית / לים.

בציבור קיימת מודעות גבוהה לנזק הנגרם בשל השימוש בפלסטיק בחופים. לרבים יש כוונת פעולה גבוהה בנוגע לפינוי עצמי של כלי הפלסטיק נוכח ההבנה שהם אינם מתכלים מעצמם או מפונים על ידי גורם אחר. עובדי החוף מבינים אף הם את הצורך להפסיק את השימוש בכלים חד-פעמיים, אך לא תמיד הם יודעים כיצד לפעול. על פי הסקר, קיימת נכונות גבוהה גם בציבור וגם בקרב העובדים והעסקים בחוף לעשות שינוי ולעבור לשימוש בכלים רב-פעמיים, אך לשם כך יידרשו צעדים נוספים כמו חוקי עזר עירוניים רלוונטיים, הגברת האכיפה וכן פתרונות מעשיים.

על בסיס תוצאות הסקר אנו מציעים את ההמלצות הבאות:

1. הגברת האחידות והתיאום בין הרשויות ועובדי החוף:

א. חיבור בין הגורמים המקצועיים המוסמכים בעירייה לבין עובדי החוף בנושאים: מחזור, הפחתת שימוש בחד-פעמי וטיפול בפסולת. קיים צורך לייצר שיח ושיתוף פעולה מתמשך וצריך כתובת שאפשר לפנות אליה בנושא חד-פעמי וניקוי החוף. הפקחים מהרשות עושים שימוש בכלים חד-פעמיים מכיוון שאין להם משרד, וכך נוצרת חוסר אחידות במסר שהרשויות מעבירות. לטענת העובדים אי אפשר לפנות לציבור עד שעובדי החוף יעברו שינוי תפיסת, כיוון שהציבור רואה איך העירייה פועלת.

הצעה לייעול:

- מינוי אחראי איכות סביבה מטעם העובדים (ככל הנראה מאגף החופים), שיהיה בקשר עם אחראי איכות סביבה ברשות המקומית (באגף, במחלקת איכות סביבה, בקיימות, ביחידה סביבתית).
- עמותת אקוואשן מציעה לספק העשרה והכשרה שנתית חד-פעמית לאותם אחראי איכות סביבה.

ב. בחינה של יצירת אחידות ותיאום בין הרשויות בנוגע לחוקי העזר העירוניים. קיימת בעיה של חוסר אחידות סביב נושא איסור הכנסת זכוכית, ובעתיד הקרוב איסור על שימוש בכלים חד-פעמיים. כמו כן, עשויה להיות אי בהירות לגבי סוגי החומרים החד-פעמיים האסורים לשימוש – הן מצד הפקחים והן מצד המתרחצים והמבקרים בחוף.

הצעה לייעול:

- יצירת מסמך המאגד את יישום חוקי העזר העירוניים בנושא הזכוכית והחד-פעמי בחופים. המסמך יכלול הנחייה גורפת לתיאום וליצירת אחידות בין הרשויות – נוסח אחיד לחוקים ולפלטפורמות הסברה.

2. הגברה והתייעלות האכיפה בחופים:

מיפוי החסמים, הקשיים והמגבלות של אכיפת החוקים בחוף כדי להבין מדוע האכיפה ככלי הרתעה אינה מנוצלת כראוי. הן הציבור והן עובדי החוף העלו את נושא האכיפה כמרכזי וחשוב. עובדי החוף בכלל הרשויות, הצביעו על קשיים רבים ביישום האכיפה.

הצעות לייעול:

- למידת עמיתים באמצעות מנגנון "הדגל הכחול" ברמה הלאומית והבין-לאומית של כלל ההיבטים העוסקים בעבודת הפיקוח בחופים ובים (לדוגמה: סוגי הכשרות) כדי לייעל את עבודת הפקחים.
- לקראת הטמעת חוק העזר העירוני האוסר על השימוש בחד-פעמי בחופים. מומלץ להציע כחלופה למתן קנס כספי – חובת השתלמות לעוברים על החוק (בדומה לרענון נהיגה).

3. הרחבה והגברת השימוש בכלי הסברה (קיימים ופוטנציאליים):

נושא ההסברה הוא מרכזי וקריטי בהצלחת הפסקת השימוש בחד-פעמי בחופים.

א. יש להבטיח שימוש מיטבי ומרבי בתשתיות ההסברה הקיימות בחופי הרחצה ובפלטפורמות של הרשויות המקומיות, כגון מסכים אלקטרוניים, לוחות מודעות, כרוז אוטומטי עם המסר שיעבוד באופן קבוע, אתר אינטרנט ומדיה חברתית.

ב. יש להשתמש בכלל התכנים הקיימים בידי הרשויות ובידי גורמים שותפים. כמו כן, יש ליזום ולארגן הכשרות מקצועיות של עובדי הרשויות, וגם לארגן למידת עמיתים בין המחלקות השונות של הרשות ובין הרשויות עצמן – כולל הכשרות נושאיות על ידי גורמים שותפים כגון תאגיד תמיר. יש לוודא אחידות במסרים של המחלקות השונות ברשויות המקומיות – כגון מסרים של מחלקת איכות סביבה לעומת מסרים של אגף חופים.

ג. יש למקד את קמפיין ההסברה ולהתאים אותו לקהלים השונים על ידי זיהוי ערוצי תקשורת והסברה, מובילי דעת קהל ומשפיענים מקרב האוכלוסייה החרדית והדתית, שאינם חשופים לערוצי התקשורת ולרשתות החברתיות החילונית. במגזר החרדי שיעור השימוש בכלים חד-פעמיים גבוה במיוחד וקיימת בעיית איכפה בחופים הנפרדים. הדבר נובע מכך שההשפעה של עובדי החוף היא מזערית, ועיקר ההשפעה נמצאת בידי הרבנים. בנוסף, האוכלוסייה המבוגרת עושה שימוש מועט יותר בכלים חד-פעמיים ולכן יש להתמקד באוכלוסייה הצעירה (יחסית).

ד. הסברה צריכה להיעשות בכלל אמצעי המדיה (בטלוויזיה, ברדיו, במדיה חברתית) לאורך כל השנה – לא רק בעונת הרחצה ו/או במהלך הקמפיין של המשרד להגנת הסביבה עם אקוואשן.

ה. הטמעת התכנים הרלוונטיים בתוכניות הלימוד של גני הילדים ובתי הספר היסודיים בכל הארץ (לא רק בקרב רשויות החוף).

4. הצבת תשתיות ואספקת עזרים תומכים:

- הצבת עמדות שטיפת כלים – תחת סייגים ברורים.
- אספקת בקבוקים רב-פעמיים (למשל מנירוסטה) לעובדי החוף.

1. נגב, מ. (2016). שיפור רמת הניקיון במרחב הציבורי בישראל. אקולוגיה וסביבה. 33.7-40(1),

1. עשת, א., נגב, מ. (2014). שיפור רמת הניקיון במרחב הציבורי בישראל – סיכום פרויקט. בית הספר לממשל ומדיניות ע"ש הרולד הרטוך.

5. ליבסקר, א. (2018). מדינת חד"פ: כך התמכרה מדינת ישראל לכלי פלסטיק חד פעמיים. כלכליסט, <https://www.calcalist.co.il/local/.21.6.2018/articles/0,7340,L-3740662,00.html>

2. Pasternak, G., Zviely, D., Ribic, C.A., Ariel, A. and Spanier, E. (2017). Sources, composition and spatial distribution of marine debris along the Mediterranean coast of Israel. Marine Pollution Bulletin, 114(2), pp 1036-1045.

3. Vered, G., Kaplan, A., Avisar, D. and Shenkar, N. (2019). Using solitary ascidians to assess microplastic and phthalate plasticizers pollution among marine biota: A case study of the Eastern Mediterranean and Red Sea. Marine Pollution Bulletin, 138, pp 618-625.

3. Van Der Haal, N., Yeruham, E. and Angel, D.L. (2018). Dynamics in Microplastic Ingestion During the Past Six Decades in Herbivorous Fish on the Mediterranean Israeli Coast. In: Proceedings of the International Conference on Microplastic Pollution in the Mediterranean Sea. pp 159-165.

4. Van Der Haal, N., Ariel, A. and Angel, D.L. (2017). Exceptionally high abundances of microplastics in the oligotrophic Israeli Mediterranean coastal waters. Marine Pollution Bulletin, 116(1), pp 151-155.

6. European Commission. (2018). New EU rules to reduce marine litter. https://ec.europa.eu/commission/news/single-use-plastics-2018-may-28_en

7. Glasow, P. A. (2005). Fundamentals of survey research methodology. https://www.mitre.org/sites/default/files/pdf/05_0638.pdf

תודות לצוות אקוואשן:

מיכל וימר לוריא, מפעילת תוכנית הדגל הכחול בישראל
ומנהלת המחלקה החופית
ד"ר אסף אריאל, המנהל המדעי
דני שלומי, מנהלת המדיה הדיגיטלית ורכזת קמפיין הקיץ
אייל דוד קפולניק, ביולוג ימי ואיש חינוך

תודה מיוחדת לרשויות, למנהלי ולעובדי החוף ב-51 החופים
ו-2 המרינות - דגל הכחול

עורכת לשונית: **נורית אורן - אבישר**
עיצוב גרפי: **סטודיו לוגו**
